

До спеціалізованої вченої ради
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Відгук

офіційного опонента

**кандидата юридичних наук, доцента кафедри адміністративного та
фінансового права Національного університету біоресурсів і**

природокористування України Слюсаренка С.В.

на дисертаційну роботу Драчевської О.О.

**на тему «Адміністративно-правове регулювання банківської системи
в Україні»,**

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –

адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження

Питання взаємодії суб'єктів банківської діяльності та компетентних державних органів в межах єдиної системи та встановлених на законодавчому рівні механізмів такої взаємодії актуалізуються для їх дослідження в умовах змін в соціально-економічній та політичній сфері. Слід констатувати, що О.О. Драчевська не лише довела потребу науки та практики у необхідності комплексного дослідження адміністративно-правового регулювання банківської системи в Україні, але й поставила низку нових питань, від вирішення яких залежать основи державної політики в банківській сфері.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що робота виконана відповідно плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Робота О.О. Драчевської доводить, передусім, необхідність та результативність комплексних правових досліджень у сфері правового регулювання банківського сектору, їх цінність з точки зору аналізу як юридичних аспектів забезпечення здійснення державної політики в фінансовій сфері, так і практичних проблем захисту прав суб'єктів банківської діяльності.

Вивчення окремих аспектів проблематики даної теми також відповідає ознакам актуальності. Так, дослідження питань здійснення банківського нагляду компетентними органами є актуальним у зв'язку з необхідністю вдосконалення правового регулювання механізму банківського нагляду та закріплення національного стандарту оцінки екологічних та соціальних ризиків суб'єктів господарювання – позичальників банків є актуальним з огляду на сучасну економічну ситуацію в країні, виходячи з представлених автором аргументів. Слід зазначити, що автор не лише довів актуальність дослідження обраної теми, але й здійснив глибокий та всебічний аналіз проблематики у цій сфері.

Раціональним виглядає твердження дисертанта, що побудова нових стратегій розвитку банківської системи знаходиться в прямій залежності від ефективних гарантій охорони прав суб'єктів банківської діяльності, а закріпленню та практичній реалізації прозорого докладного законного механізму поновлення ліцензій банкам повинна передувати наукова розробка проблемних питань в даній сфері.

На користь актуальності обраної теми також свідчить факт фрагментарності проведених раніше вітчизняних досліджень адміністративно-правового регулювання банківської системи. Отже, автор обрав перспективну

сферу дослідження з досить широкою проблематикою, а результати комплексного дослідження допоможуть в розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази.

**Ступінь обґрунтованості й достовірність наукових положень,
висновків і рекомендацій. Аналіз структури та змісту дисертації**

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується кількома чинниками – вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем джерельної бази, а також використанням актуальної юридичної практики.

Обґрунтованість та достовірність положень і висновків дисертанта визначається тим, що вони є результатом ретельного вивчення і порівняння:

- а) законодавчих та інших нормативних та індивідуально-правових актів;
- б) значного обсягу спеціальної наукової літератури, яка стосується предмету дослідження (список використаних джерел включає 255 найменувань);
- в) відповідних матеріалів правозастосовчої практики.

Характеристика стану наукової розробки проблематики теми дала змогу визначити пріоритетні вектори дослідження та уникнути повторів і плагіату.

Формуючи мету свого дослідження — виробленні на основі аналізу теоретичних засад, чинного законодавства України та міжнародного досвіду пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання банківської системи України — автор уміло вирішує низку наукових завдань: визначити поняття банківської системи та банківської діяльності, провести ґрунтовний аналіз їх складових елементів, визначити особливості суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються у банківській сфері; диференціювати окремі етапи генезису правового регулювання банківської сфери; систематизувати нормативний матеріал, на

підставі якого здійснюється правове регулювання відповідних правовідносин на сучасному етапі розвитку банківської системи; визначити та систематизувати загальні засади функціонування банківської системи, виокремити основні підходи науковців до визначення змісту та місця окремих принципів функціонування банківської системи в системі загальних засад функціонування банківської системи; провести критичний аналіз чинного вітчизняного правового регулювання відносин у сфері створення та функціонування суб'єктів банківської системи, встановити прогалини та недоліки чинного законодавства, окреслити основні напрями вдосконалення; проаналізувати функціональне наповнення органів державної влади, що здійснюють державне управління і регулювання функціонуванням банківської системи в Україні, визначити перспективи його подальшого вдосконалення; визначити особливості правового регулювання та практики здійснення контролю та нагляду за функціонуванням банківської системи в Україні; систематизувати зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання банківської системи, визначити ключові елементи правових режимів побудови банківської системи, які можуть бути релевантними для України; здійснити аналіз теоретичних основ та нормативно-правового регулювання застосування адміністративної відповідальності до суб'єктів правопорушень у банківській сфері та визначити потенціальні напрями вдосконалення правового регулювання відповідних правовідносин з метою забезпечення дотримання прав учасників банківських правовідносин.

Необхідно підкреслити, що положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані. Обґрунтованість сформульованих автором висновків і пропозицій підтверджується також і фактом публікації робіт, присвячених темі дисертації. Результати дисертаційного дослідження викладені в 5 наукових статтях (одна з яких в зарубіжному виданні), а також в тезах доповідей на конференціях. При

цьому як публікації, так і автореферат дисертації з достатньою повнотою висвітлюють положення поданого на захист дослідження.

Базовою методологічною основою дисертаційної роботи О.О. Драчевської став загальнонауковий системний підхід, який обґрунтовує взаємозв'язок і взаємообумовленість соціальних процесів і суспільних явищ як елементів системи та за допомогою банківський сектор розглядався як системне явище, яке має закономірності свої побудови та функціонування.

Використання дисертантом сучасних методів наукового пізнання, ефективне методологічне підґрунтя виконаної роботи також забезпечують належний ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. Дисертантом застосовані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, які використовуються в юридичній науці: діалектичного, історико-правового, порівняльно-правового, формально-юридичного методів, а також методу системного аналізу.

Застосування діалектичного методу надало змогу здійснити ґрунтовний аналіз стану адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у банківській системі, дослідити окремі аспекти його розвитку правового регулювання банківської діяльності в Україні. За допомогою історико-правового методу вивчалися етапи розвитку банківської системи, її адміністративно-правового регулювання та банківського законодавства в цілому (підрозділ 1.3).

Завдяки методу системного аналізу було здійснено аналіз змісту поняття банківської системи. Проаналізовано правові аспекти регулювання створення та функціонування суб'єктів банківської системи в Україні (підрозділи 1.1, 2.1).

Важливе значення відведено також застосуванню порівняльно-правового методу, який надав можливість виявити окремі переваги, недоліки та відмінності банківських систем зарубіжних країн.

Формально-юридичний метод було покладено в основу з'ясування змісту положень адміністративно-правових та інших нормативних актів, що регулюють функціонування банківської системи України (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1).

Дисертаційній роботі притаманний логічний стиль викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність та зв'язаність окремих структурних елементів роботи. Завдяки точному використанню юридичної термінології і фразеології, дослідження відзначається послідовністю, стислістю та чіткістю висновків.

Характерним у роботі є те, що більшість положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дослідженні, належним чином обґрунтовані та апробовані. Вони не лише поглиблюють теоретичні знання у галузі адміністративного права, але й можуть бути використані для вдосконалення законодавства в банківській сфері, а саме уніфікації положень чинних законів України та підзаконних актів, кодифікації положень банківського законодавства, гармонізації положень вітчизняного законодавства відповідно до європейських стандартів правового регулювання в даній сфері.

Усе це дозволяє зробити висновок, що одержані у дослідженні результати характеризуються високим ступенем вірогідності та наукової обґрунтованості.

Наукова новизна одержаних результатів

Новизна наукових положень дисертаційного дослідження О.О.Драчевської полягає в тому, що це перше, фундаментальне, комплексне дослідження адміністративно-правового регулювання банківської системи України.

У результаті проведеного дослідження дисертантом уперше:

обґрунтовано теоретичне та практичне значення запровадження класифікації суб'єктів банківської системи за напрямками діяльності і спеціалізацією послуг з метою підвищення ефективності управління окремими ланками банківської системи. В межах даної класифікації банки пропонується

розподіляти на іпотечні, інвестиційні, інноваційні, галузеві (промислові, земельні, аграрні), онлайніві, споживчі, пенсійні;

теоретично обґрунтовано конструкцію правового статусу суб'єкта банківської системи, який здійснює виключно дистанційне надання банківських та інших фінансових послуг та дистанційну верифікацію клієнтів – онлайн-банк;

вмотивовано доцільність впровадження на рівні законодавства принципу універсальності правового статусу банку незалежно від організаційної форми і диференціації за спеціалізацією з метою стандартизації та уніфікації правового статусу окремих елементів банківської системи;

обґрунтовано значення та запропоновано методологічне підґрунтя для розробки окремого стратегічного документу, яким буде закріплено системні результати стратегічного прогнозування та планування розвитку банківської системи України до 2030 року, передбачено заходи вдосконалення банківського законодавства та правозастосовчої практики в даній сфері.

Визначальним для цієї дисертаційної роботи є те, що автор дисертації спромігся істотно поглибити вчення про юридичну природу банківської діяльності та розкрити практичні особливості функціонування банківської системи в Україні.

Автором сформовано ряд важливих висновків і пропозицій. Найбільш значущими є обґрунтування необхідності посилення відповідальності за правопорушення в сфері споживчого кредитування, результатом чого стала пропозиція доповнення положень Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею 166-28 «Порушення законодавства у сфері споживчого кредитування» Вельми корисними для подальшого вдосконалення законодавства є пропозиції автора закріпити за Національним банком України повноваження щодо регулювання сфери цифрових активів та контролю за суб'єктами ринку цифрових активів з метою врахування сучасних тенденцій розвитку фінансових інструментів.

Робота містить й інші позитивні висновки, відображені в дисертації та авторефераті до неї.

Практична значимість результатів дослідження визначається пропозиціями щодо вдосконалення чинного законодавства. Підготовлені дисертантом пропозиції можуть бути використані як суб'єктами законодавчої ініціативи, так і органами виконавчої влади ті іншими органами публічної влади, вченими та викладачами вищих навчальних закладів.

Зауваження щодо змісту дисертації

Разом із тим ознайомлення із дисертаційним дослідженням О.О. Драчевської дозволяє висловити деякі критичні судження, які можуть бути обговорені під час захисту дисертації і враховані автором у перспективі подальших наукових досліджень.

Першочергово хотілося б звернути увагу на можливість доповнення наукових висновків щодо особливостей правового регулювання банківської системи в зарубіжних країнах авторською позицією щодо можливості імплементації окремих позитивних прикладів нормативного регулювання відносин у сфері здійснення банківської діяльності. Адже попри здобутки автора в справі систематизації знань про банківські системи зарубіжних країн роботу збагатило б власне бачення автора щодо національних особливостей банківських систем, які повинні бути враховані під час планування заходів гармонізації вітчизняного законодавства в умовах інтеграційних процесів.

Слушним також було б вказати на застосування порівняльно-правового та прогностичних методів наукового пізнання в переліку використаних методів, адже дисертантом було проаналізовано та синхронно порівняно правове регулювання окремих відносин в банківській сфері в Україні та зарубіжних державах. Крім того дисертантом зроблено ряд наукових висновків щодо перспектив розвитку банківської сфери, які зумовлюють акцентування уваги

науковців та законодавця на певних проблемах законодавства та правозастосування.

Крім того, вимагає конкретизації позиція автора щодо мотивів на наслідків наділення Національного банку України повноваженнями щодо регулювання сфери цифрових активів та контролю за суб'єктами ринку цифрових активів, а також розмежування відповідних повноважень з повноваженнями Міністерства цифрової трансформації України. Пропонується висловити авторську точку зору на відповідність функцій та завдань, які покладаються на Національний банк України, та існуючих підходів до визначення сутності віртуальних (цифрових) активів, що сформовані в приватноправовій доктрині, проекті Закону про віртуальні активи та в практиці застосування чинного законодавства.

Підчас захисту також необхідно прояснити позицію дисертанта щодо юридичної оцінки змін до законодавства, що пропонуються з метою організації співробітництва в галузі протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, в контексті дотримання принципів здійснення банківської діяльності, таких як принцип дотримання банківської таємниці.

Зроблені зауваження і побажання стосуються складних і дискусійних питань, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані автором.

Загальний висновок щодо дисертаційної роботи

Дисертація Ольги Олександрівни Драчевської є самостійним завершеним науковим дослідженням, що розкриває досліджуваний предмет (адміністративно-правове регулювання банківської системи в Україні) і надає рекомендації і пропозиції для вдосконалення чинного законодавства. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в

роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних та нормативних джерел з проблематики дисертації. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати внеском у розвиток вітчизняної теорії адміністративного права та практики застосування положень законодавства в сфері банківської діяльності.

Таким чином, слід зазначити, що дисертація «Адміністративно-правове регулювання банківської системи в Україні» відповідає вимогам, які встановлені у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567. Дисертація є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання щодо удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання банківської системи України, а її автор — Драчевська Ольга Олександрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Доцент кафедри

адміністративного та фінансового права

Національного університету біоресурсів і

природокористування України

кандидат юридичних наук

Слюсаренко С.В.

